

Primer enigma-Jambograma

Jazz, jaç, jam, jubilee, japó, jarret, jeure, jocós, joglar, joc, joia, jorn, jornal, jove, joiós, just, juràssic.

Acústic, auricular, addicció, afinar, aforament, ajaçar, alcohol, americà, ànima, anyenc, audiència, harmònic, aspirant, assaig, atmosfera, audaç, autèntic, avall.

Mas i Mas, magistral, magma, matriu, melodia, melòman, música, membrana, memòria, marine, metronímic, micròfon, metropolità, mausoleu, misogínia, misteri, modal, modernitat, misogínia.

Bebop, bourbon, blasfem, boirós, balada, barcelona, bordell, bolo, bohèmia, barra, bufec, batec, bum-bum, butaca.

Ovació, oïda, orgànic, orgiàstic, origen, original, orgue, ofrena, oportú, optimista, ocasió, ònix, onda, ombra, octava, obstinació, obsessió, obra, orella, orgull.

Reial (plaça), roca, rebost, racial, rambla, refugi, rebel, reconforta, reconquesta, redoble, reducte, regal, regne, revelació, representar, república, resistència, risc.

Entusiasme, estudi, etílic, emergent, emoció, estímul, escena, empenta, empremta, escenari, escola.

Encís, escalfor, encès, èxtasi, endavant, energia, escoltar, era, erecció, escala.

Informe preliminar

(A manera de pròleg)

Cinquanta-tres anys després de la seva obertura el Jamboree segueix mantenint la condició de millor club de jazz de Barcelona. Les seves parets cavernoses han vist nàixer Tete Montoliu i han donat aixopluc a grans noms del gènere com Chet Baker, Dexter Gordon, Stéphane Grapelli, Ornette Coleman i Elvin Jones, entre molts d'altres. En la seva nova etapa, reobert des de 1992 després de més de vint anys fora de servei, el local de la Plaça Reial ha seguit fent història amb una programació diària que ha esdevingut parador providencial per a les noves generacions del jazz del país, a més de bressolar l'art d'estrelles del present com Brad Mehldau, Joshua Redman, Jeff Ballard i Mark Turner, per citar-ne només uns quants.

Aquest llibre però, no pretén ésser la història oficial i detallada d'un club de jazz, sinó un expedient personal on ficció, realitat i memòria comparteixen el propòsit de recrear tot allò que, a grans trets, ha suscitat l'existència d'aquest local. La suma dels diferents apartats que el componen —Relats, Cròniques, Testimonis, Impressions i Retrats, Documentació Gràfica i Cronologia— apleguen un assortit de reveladores proves que posen al descobert la incidència que hagi pogut tenir aquest soterrani de poc més de noranta metres quadrats dins la realitat social, política i cultural d'una ciutat i d'un país. Més enllà d'haver esdevingut un temple pels amants del jazz.

Els Relats són històries inventades, suggerides o inspirades per alguns fets o situacions que han tingut lloc a les diferents èpoques del Jamboree. El fet que alguns d'ells s'esplaiïn en el terreny de la ficció no vol dir que dins seu no es trobin fets o situacions realment verídiques. A manera d'epíleg el propi expedient inclou un capítol on es fa explícit quines narracions són absolutament fictícies així com les fonts, les situacions, els personatges o els documents reals que han propiciat la resta de les històries.

Pel que fa a les Cròniques, Impressions i Retrats són fruit de la revisió d'una selecció d'articles, crítiques i escrits que he publicat durant els darrers vint anys en diferents mitjans d'àmbit generalista o especialitzat —Diari de Barcelona, Avui, Jaç, Gig— amb la incorporació d'algun text inèdit creat per a l'ocasió.

Els Testimonis son l'extracte d'una sèrie d'entrevistes que vaig iniciar personalment amb clients, aficionats, músics i habituals del local al llarg de la seva història i que posteriorment va completar la productora audiovisual Camille amb el propòsit d'elaborar un documental en motiu del cinquanta aniversari del Jamboree.

La Documentació Gràfica, imprescindible en l'expedient per a la resolució de qualsevol cas, aporta com al·licient afegit algunes de les plaques inèdites amb les que l'ull de la càmera de César Malet va capturar l'atmosfera, l'ambient i la màgia del Jamboree més primigeni. La resta d'imatges ha estat possible gràcies a la desinteressada aportació de diferents fotògrafs assidus de la casa i molt especialment dels caçadors d'imatges Carme Llussà i Joan Carles Abelenda, que ens han obsequiat amb un bon gruix de les fotos del Jamboree de la segona etapa (1992-2012).

I ja que estem en l'hora dels agraïments, no em puc estar de donar les gràcies al propietari i màxim responsable de la nova etapa del club des del maig de 1993, Joan Mas. Molt especialment per la confiança que ha dipositat en mi i la plena llibertat que m'ha concedit a l'hora de confeccionar aquest expedient d'El cas Jamboree, fins a un terreny i una investigació que m'ha permès combinar les impressions sobre uns fets, una realitat objectiva i uns testimonis en la part de cròniques, impressions i retrats amb l'atreviment de les meves veleïtats literàries pel que fa als relats.

Finalment, el capítol de la Cronologia estableix per primera vegada una relació de les nits més màgiques que ha proporcionat el Jamboree des de la seva ianuguració fins els nostres dies.

Per tal de contextualitzar tot plegat, aquest informe preliminar d'El Cas Jamboree cal considerar-lo un full de ruta des d'on fixen els trets bàsics que han fet d'aquest club una veritable institució. I encara que els seus cinquanta-tres anys s'hagin de contemplar des d'una visió Guadiana —va desaparèixer a finals de la dècada dels seixanta i va emergir de nou a principis dels noranta—, ningú pot retreure la legitimitat a unes noces d'or que el fan anar del bracet d'altres clubs llegendaris que es mantenen en actiu, com el Village Vanguard de Nova York, el Ronnie Scott de Londres o la Cave Huchette de París.

Quan el 30 d'octubre de 2009 el plenari de l'ajuntament de Barcelona decidia en reunió ordinària concedir la Medalla d'Or al Mèrit Cultural a aquest local de la Plaça Reial, es feia palès un merescut acte de reconeixement públic i institucional que, com tantes altres vegades en l'ordre polític, anava pel darrera del pols social i cultural que havia generat al seu voltant.

"És clar que em sembla just el reconeixement al Jamboree. Al meu entendre el prestigi d'aquest club és superior al de qualsevol ajuntament i una medalla del consistori no ajudarà pas a incrementar el renom d'un local tan gloriós pels aficionats al jazz. En realitat, estaria més en posició el Jamboree de donar un reconeixement a l'ajuntament". Són paraules d'Albert Mallofré,

crític de jazz de la mítica revista Destino i posteriorment del diari La Vanguardia.

Abans però que el rètol del Jamboree fos una realitat, la música de jazz estava ja integrada en aquell decorat sota la responsabilitat —és un dir— dels marines nord-americans, que a finals dels cinquanta van fer d'aquell soterrani un dels seus espais d'esbarjo predilectes. En realitat el local era un dels prostíbuls on la tropa de la Sisena Flota anava a satisfer els seus baixos instints els dies de permís. De nom, Bar Brindis. Però a més, degut a la seva soterrada ubicació que l'aïllava dels veïns, permetia als marines de formació musical portar-se els seus instruments i des de la més absoluta informalitat muntar jam sessions i exercitar la seva música predilecta: el jazz.

Minsa, per no dir paupèrrima, és la bibliografia que ha generat la intensa, fructífera —i no poc enrevessada— relació que ha establert Barcelona —i per extensió Catalunya— amb la música que va revolucionar el segle xx. Al marge de l'imprescindible llibre de Jordi Pujol Baulenas, *Jazz en Barcelona 1920-1965* (Almendra Music, 2005), ens hauríem de remuntar a les cròniques del gran Sebastià Gasch i alguns articles més de caire social que no pas musical de Josep Maria de Sagarra —i de tot això cal recular fins a la primera meitat del segle passat—, per a ensumar el batec del jazz a la capital catalana. Altres fonts les trobem en publicacions periòdiques com el butlletí del Hot Club o revistes com Ritmo y Melodia i molt més tard Quàrtica Jazz, on s'allotjarien esbossos d'aquesta microhistòria en forma d'illots perduts enmig de l'oceà. El llibre d'Alfredo Papo *Història del jazz a Catalunya* (Edicions 62, 1985) podia haver estat un referent indispensable sinó fos per la seva excessiva síntesi. En una línia similar, la *Història del Jazz a Catalunya*, que va publicar Albert Suñé en vuit entregues amb el diari Avui durant la dècada dels vuitanta, té el valor divulgatiu però poc detallista de tota obra servida des d'un mitjà generalista. Possiblement els dos títols que, al costat del llibre de Pujol, més llum han portat a fonamentar el binomi Catalunya-jazz han estat Quasi autobiografia. Tete Montoliu (Pòrtic-Proa,1998) de Miquel Jurado i el magnífic 1966-2008 Festival Internacional de Jazz de Barcelona. 40 edicions d'un festival únic (The Project, 2008).

En tots i cadascun d'aquests escrits el protagonisme del Jamboree és decisiu. A l'Albert Mallofré se li rejoyeneix la mirada quan recorda la seva descoberta del Jamboree. "Era excitant veure com aquells exaltats del Jubilee desafiaven a la vella guàrdia del Hot Club fins a transformar el putiferi del Jamboree en un temple del jazz modern". Uns anys més tard el propi Mallofré, en qualitat de productor del segell Edigsa, es faria càrrec de l'edició d'un disc amb Tete Montoliu, Booker Ervin i Núria Feliu que s'havia cuinat en aquell soterrani de la Plaça Reial. Aquest no seria més que un dels nombrosos fruits que donaria el Jamboree de la primera època. Una nova mostra del seu prestigi com a club de referència es pot trobar en el disc que va enregistrar Ricard Roda amb Ricard Miralles, Enric Ponsa i Joan Josep Tudurí i

que van decidir titular Nits de jazz al Jamboree (1968) quan en realitat es va enregistrar en un estudi de gravació.

Els nois del Jubilee Jazz Club als que fa referència Mallofré estaven capitanejats per Javier Coma i Enric Vázquez. Fundat el 15 de novembre de 1957 a l'entorn del Cine-Club Monterois, el Jubilee Jazz Club va viure uns primers temps d'ingent activitat a l'aixopluc de l'Institut d'Estudis Nord-americans. Conferències, audicions i jam-sessions es succeïen en aquell edifici del número 96 del Passeig de Gràcia, on melòmans, estudiants i aficionats es trobaven per donar sortida a la seva passió pel jazz. Un entusiasme però que no compartien els veïns de l'immoble, que van amenaçar de cursar la pertinent denúncia a les autoritats si no es posava fre a unes activitats que pertorbaven el descans, la moral i el civisme del règim franquista imperant.

Per aquest motiu les conferències previstes sobre la història del jazz el gener de 1960 van tenir lloc a l'Ateneu Barcelonès. Pel que fa a les actuacions musicals els nois del Jubilee van convèncer al propietari del restaurant El Tobogán, ubicat a la plaça Reial i primer self-service de Barcelona, per a que les acollís en els baixos del local —l'actual discoteca Karma.

Just a l'altra costat de la plaça, l'empresari Joan Roselló necessitava regenerar el seu antre on es barrejaven els uniformes de l'Army, les patilles dels pinxos del barri i el servei de les prostitutes. Es va reunir amb aquells universitaris del Jubilee Jazz Club i els va fer una proposta que no van poder rebutjar.

"A nosaltres ens permetia disposar d'un espai que es podia dedicar de forma exclusiva al jazz sense dependre del negoci de la restauració i a Joan Roselló, que estava casat amb la filla del propietari de l'edifici, li facilitava l'opció de regenerar l'ambient del local i netejar l'imatge de la família". Són paraules de Javier Coma abans d'exposar com el Jubilee va morir en benefici del Jamboree. "El terme Jubilee tenia una connotació religiosa, de cants espirituals, i el vist-i-plau de l'Opus Dei ens va donar llicència per fer-ne ús en el marc d'una legislació franquista que no permetia anglicismes ni cap nom que no fos espanyol a l'hora de denominar qualsevol associació o entitat. Ara bé, vincular el Jubilee amb una casa de putes podia generar algun conflicte i per això se'm va ocórrer el nom de Jamboree, que era de naturalesa pagana i relacionat amb les reunions o celebracions festives", explica. El vocable jamboree, de fet, és una expressió d'origen zulú que va ser adoptada pel moviment scout i que significa "reunió de tribus".

Però l'autèntica sorpresa que desvetlla el propi Coma és la que desmenteix una dada que fins avui s'ha mantingut com a certa i que fixa la inauguració del Jamboree la tarda del 9 de gener de 1960.

Segons consta en l'original del programa imprès que figura entre la seva documentació, el que es va inaugurar aquell dia a les sis de la tarda van ser les actuacions del Jubilee al Tobogán amb un concert a càrrec de Tete Montoliu y su Conjunto. Com així deixa constància un diari de l'època a través

d'una crònica publicada el 20 de gener i signada per Francisco Daunis. El periodista titula: El Jubilee Jazz Club da una paso adelante i sots-titula: Ha inaugurado una 'cave' dedicada a esta música. La foto de l'actuació que il·lustra l'article, on es veu una paret llisa amb un quadre i una taula amb begudes a peu d'escenari, podria fer creure en una primera instància que l'entorn de l'emplaçament no es correspon amb la imatge que avui tenim de l'interior del Jamboree. Pel que respecta a la formació, és, efectivament, la que consta en tots els llibres i estudis com la que suposadament va il·luminar el primer Jamboree: Tete Montoliu (piano), Perry Robinson (clarinet), 'Vicho' Vicencio (saxo tenor), Antoni Vidal (contrabaix) i 'Chip' Collins (bateria). Però pel que tot sembla indicar el que inaugurava aquest grup eren les actuacions del Jubilee Jazz Club als baixos del Restaurant Tobogán.

Cap dels membres del Jubilee no recorda ni posseeix cap document que determini el dia que es va celebrar el primer concert al local de Joan Roselló sota el nom oficial de Boîte Jamboree. Coma aventura que deuria ser als voltants de febrer o a molt estirar març del mateix any i que molt probablement el grup oficiant va ser el mateix quintet liderat per Tete Montoliu.

El productor discogràfic Jordi Pujol, no obstant, surt al pas davant aquesta incertesa reafirmant la validesa de la data que ell dóna en el seu llibre i que no és una altra que la de 9 de gener de 1960. "Tinc els testimonis de Perry Robinson i 'Chip' Collins que m'ho van confirmar. A més el Tete també recordava que havia actuat amb aquella formació i que no va voler tornar al local fins messos més tard perquè no li agradava l'ambient de putiferi que hi havia. És molt factible que aquella mateixa nit primer actuessin al Tobogán i després ho fessin al Jamboree, que estava al davant".

Cadascú podrà creure el que li resulti més adequat o convincent. Però no deixa de ser curiós que a l'igual que historiadors i especialistes encara no s'han posat d'acord en fixar una data que determini l'origen del jazz, el Jamboree es trobi en similar incertesa.

El que no permet discussió és que, en poc temps, aquell tuguri de mala mort es va convertir en un dels locals de moda de la ciutat. Era un punt de trobada força curiós on el públic liceista tenia l'oportunitat de submergir-se en els baixos fons per treure's l'espessor wagneriana, el poble ras vivia la sensació d'elevant-se un pam de terra enmig de tant glamur i els noctàmbuls aspirants a moderns feien punts per a guanyar-se la càtedra de bohemis. Un còctel molt à la page, al que tampoc li va faltar la cirereta de novel·la negra: l'assassinat. Un tèrbol assumpte de drogues i robatori de joies on va haver un mort i van resultar implicats, entre altres, els germans Hand i la cantant Gloria Stewart, músics que havien convertit el Jamboree en la seva segona llar. Molts anys més tard el cineasta Manuel Lombardero s'inspiraria vagament en aquest crim per signar la fallida pel·lícula Tuya siempre (2007).

Si ens centrem però en l'aspecte estrictament musical, és de justícia reconèixer que el Jamboree va esdevenir —amb el permís uns anys més tard de

la Jazz Cava de Terrassa i prèviament del Club del Ritmo de Granollers— en la porta d'entrada dels grans de jazz a casa nostra. La iniciativa de Joan Roselló, l'entusiasme del col·lectiu del Jubilee i la complicitat d'un músic amb el reconeixement internacional a l'alça com Tete Montoliu, van fer possible que molts d'aquells grans mestres afegissin la ciutat de Barcelona en l'itinerari de les seves gires europees al costat de París, Roma, Londres i Berlín. Ja fos de forma casual —Albert Ayler—, en jams ocasionals —Kenny Clarke— o per la via de la contractació directa —Bill Coleman, Lou Bennet, Lucky Thompson, Dexter Gordon, Art Farmer, Stéphane Grappelli, Chet Baker, Lee Konitz, Pony Poindexter, Ornette Coleman, i un llarg etcètera— el Jamboree era el centre neuràlgic del jazz al sud dels Pirineus juntament amb el Whisky Jazz de Madrid.

Esperonat per la commemoració del sisè aniversari del club, l'empresari Joan Roselló va llençar la casa per la finestra i ho va celebrar portant al Palau de la Música dos gegants del jazz com Duke Ellington i Ella Fitzgerald. Això succeïa el 25 de gener de 1966 i la bona acollida de la iniciativa va donar peu a que nou mesos més tard, el 10 de novembre, veiés la llum la primera edició del Festival de Jazz de Barcelona a càrrec del propi Roselló i tutelat per Coma i Vázquez, del Jubilee. La dinàmica dels festivals però suposava entrar en una altra lliga, on la inversió econòmica determinava assumir més riscos.

“Recordo el viatge amb Joan Roselló a Madrid, on el responsable dels Festivals de España ens va prometre tot el suport. No ho oblidaré mai perquè ho vam celebrar en una de les millors marisqueries de la ciutat on vaig tastar per primera vegada el sabor d'una llagosta a l'americana. Però resulta que el compromís de los Festivals de España mai es va concretar en res”, precisa Javier Coma.

Paral·lelament, l'obertura de nous locals a Barcelona com Bocaccio, d'on sortiria el motllo dels futurs progrés als que precisament un dels històrics del Jubilee, Joan de Sagarra, va batejar com la gauche divine, van fer que el Jamboree quedés desbancat com a punt de trobada entre la clientela moderna. Altres compromisos incomplets per part de l'ajuntament a l'hora d'impulsar econòmicament la continuïtat del festival de jazz i un canvi de prioritats en l'actitud d'un Roselló més decantant per potenciar la programació flamenca de Los Tarantos, van relegar el Jamboree en un segon terme, fins al seu tancament definitiu a finals de la dècada dels seixanta.

Arribat aquest punt, torna a ser el testimoni de Javier Coma el que projecta una llum reveladora sobre les ombres que envolten el moment i els motius que van provocar que el Jamboree baixés la persiana. “Va haver un primer tancament a finals de 1967. Es pot dir que la moda Jamboree va durar des de 1963 fins a 1967. La crisi va arribar per motius diversos: l'esforç econòmic d'aquells primers festivals de jazz, l'obertura del Bocaccio i l'aposta de la parella de Joan Roselló, l'artista flamenca Maruja Garrido, per Los Tarantos, on Antonio Gadés va debutar en qualitat de ballaor. Tot i així, Joan Roselló no es va voler donar per vençut i va reobrir el local el 12 de març de 1968.

Abans havia intentat llogar uns baixos a la part alta del carrer Muntaner, just davant del Bocaccio, amb la intenció d'emplaçar un nou Jamboree. Sempre he pensat que allò hauria estat la salvació, però no sé per quin motiu no es va entendre amb els propietaris i no va haver-hi acord. Un temps més tard, allà és va obrir Le Clochard, i va ser un èxit rotund. En la reactivació del 68 a la Plaça Reial el Jamboree també ofería un servei de biblioteca i hemeroteca habilitat al costat de la barra, on els clients podien consultar tot tipus de publicacions internacionals a l'entorn del jazz. Però els antics clients del Jamboree ja s'havien instal·lat a Bocaccio i no hi havia res a fer. Uns mesos més tard Joan Rosselló va decidir que ja n'hi havia prou”.

És molt probable que Javier Coma, que en aquells anys i fins el 1981 —abans de dedicar-se a l'escriptura i l'assaig— va ser un destacat creatiu publicitari, mantingués ben present el record del Jamboree quan l'any 1973 Víctor Sagi li va encarregar un eslògan pel Futbol Club Barcelona, i el primer que se li va ocórrer va ser “Més que un club”.

Des de llavors i fins el 1992 la cava de l'històric Jamboree va fer bàsicament la funció de magatzem a excepció d'alguns moments que va reviscolar de forma puntual. Com a causa de la ubicació per motius de pluja d'un seguit d'actuacions —entre elles La Vella Dixieland—, que havia programat el Taller de Músics a la Plaça Reial. Això succeïa a principis dels vuitanta, poc després que el Jamboree fos rellogat temporalment a un col·lectiu alternatiu i es convertís en sorprenent refugi de la parròquia punk de l'àrea metropolitana. En el mateix escenari on poc més d'una dècada enrere havia estés les seves ales la lírica de Chet Baker, la vitalitat colorista d'Stéphane Grappelli, el virtuosisme de René Thomas, el groove de Lou Bennet i la brillantor de Tete Montoliu, ara desfermava la seva força bruta i radical La Banda Trapera del Río.

Una vegada establert aquest parèntesi, no va ser fins el 23 de juliol de l'any olímpic que la sala va tornar a la vida, després d'haver estat adquirida a subhasta i remodelada per l'advocat Javier Cámara, en una operació pressupostada en 90 milions de les pessetes d'antuvi (540.000 euros actuals). L'empresari va contractar com a programador a Joan Tordera, co-propietari d'una altra sala mítica per a la música en viu com havia estat La Cova del Drac, que havia canviat el seu emplaçament original del carrer Tusset a l'encara actual de la Plaça Adrià. La gestió però no va acabar de quallar i el maig de 1993 l'empresa Mas i Mas, que ja explotava amb èxit notori el club la Boîte, es va fer càrrec del local. Precisament en aquest impàs va ser quan un jove pianista de Nova York de nom Brad Mehldau va fer història entre les seves parets actuant al costat del seus amics Jordi i Mario Rossy i el saxofonista Perico Sambeat. Unes sessions que poc temps després es convertiren en els dos volums dels discos New York Barcelona Crossing, editats pel segell barceloní Fresh Sound i que documenten les primeres passes d'una de les

Fa milions d'anys...

Catalanopithecus Erectus

(...) i va assenyalar el riu i va vocalitzar: A a ag aig gb a aig gua, i va somriure satisfet, amb els ulls plens d'una alegria lluent, i va trepitjar la terra amb força, toc-toc, i la va assenyalar amb l'índex i va vocalitzar dificultosament: Pa pso pacost paico pasio ta, i ja amb més calma: Paaï sos ca atlanns, somrient i xiroi, sense saber quina una n'acabava d'organitzar.

Quim Monzó
En un temps llunyà

Tant punt va balbotejar aquella concatenació de fonemes, un estrèpit de llamps i trons va emergir de les terres de llevant. Del nord, l'udol d'un vent atramuntanat anunciava el preludi de la fúria jacobina. Més amenaçadora semblava encara la foscor que avançava des de la desèrtica planura mesetaria. Dins aquell cel prenyat d'agror i crispació s'intuïa la silueta dels quatre genets apocalíptics cavalcant cap a un destí en lo universal. S'imaginava una manada de mamuts en estampida, i ell allà pal plantat sense marge d'escapatòria. Tot i la seva hegemonia bípeda i el domini del foc, l'homínid —catalanopithecus erectus en progressió pre-estatutària— va percebre com els budells li revelaven una pertorbadora sensació de cangueli. Per evitar que aquell diabòlic conjur sil·làbic tornés a sortir com aquell qui no vol la cosa, amb una mà es va tapar la boca i amb l'altra es va estrènyer la gola. No fos cas que se li escapés en una distracció i el desastre resultés ja inevitable. En el fons, tenia l'esperança que aquelles sotragades intestinals evacuessin el malefici amb les restes de brontosau marinat que s'havia cruspit per sopar. Però es va adonar que el mal ja estava fet i que difícilment aquells sintagmes es convertirien en detritus perquè no era a la panxa on es trobaven, sinó sota la teulada de l'occipital. Va ser rumiar això i gratar-se el crani per veure com posava en harmonia aquella atmòsfera tan carregada. La història de la humanitat tot just acabava de començar i no volia ser ell amb la seva impertinència el responsable de provocar-li un terrabastall que potser derivaria en una nova glaciació.

Sabia d'una caverna, al costat del riu que ramblejava, on algunes nits de tempesta havia trobat aixopluc. Va optar per instal·lar-se una temporada i convertir-la en refugi, on viuria el seu captiveri voluntari. A mesura que

passaven els dies, l'espera a que arribés la foscor per sortir a respirar l'aroma de les gramínies i caçar alguna presa que li garantís l'aliment és feia més llarga i pesada. Ja havia decorat totes les roques de l'interior de la cova amb els seus desitjos i anhels. Havia marcat el pas del temps amb el ritme d'un fèmur gallimino picant sobre un costellam de tiranosuare. Pessigant els budells secs d'un velociraptor, tensats en una estaca clavada dins una carbassa, improvisava sons aguts i greus que sorprenien a la seva pròpia oïda. Davant l'amenaça d'un nou ensurt, feia mesos que no s'atrevia a tornar a jugar amb l'articulació d'aquells sorollets que li sortien de la gola i amb els que havia designat a l'atzar el nom de les coses. Però vet aquí que un vespre que havia ingerit nèctar i ferment en excés, el cap es va desentendre de l'instint de supervivència i va reemprendre el joc sense pensar en les conseqüències. Va ajuntar les dents i va expulsar l'aire fins que es va anar definint el so d'una G que es va transformar en J; sorprès de la seva troballa va obrir la boca de bat a bat i va foragitar una A ben rotunda; per assaborir aquest segon triomf va ajuntar els llavis, i sense deixar sortir l'aire del seu interior va descobrir la ressonància de la M; portat per l'emoció va provocar una explosió a la gargamella que va generar una B miraculosa; acte seguit va amorosir els llavis fins que es va trobar als morros una O ben rodona; amb la llengua pessigollejant el paladar va fer sortir una endormiscada R i ja emportat per l'excitació i el deliri de l'embriaguesa, el gest d'esboçar un somriure i enlairar els maxil·lars es va traduir en una E que valia per dos. Va repetir aquell exercici de gan-yotes i fonemes durant llargues hores fins que gairebé sense adonar-se va encadenar cada un d'aquells signes orals com si conjuguéssim un malefici: J-A-M-B-O-R-E-E. Arribat aquest punt va caure rodó i quan es va despertar va sentir una veu que no era la seva i li deia: What The Fuck.¹ Una vegada més havia organitzat una de grossa.

1. What The Fuck (WTF) és el nom de les cèlebres jam-sessions dels dilluns al Jamboree coordinades per Aurelio Santos.